

Segerstedt-Wiberg o.fl. gegn Svíþjóð

Dómur frá 6. júní 2006

Mál nr. 62332/00

8. gr. Friðhelgi einkalífs og fjölskyldu

10. gr. Tjáningarfrelsi

11. gr. Funda- og félagafrelsi

13. gr. Réttur til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns

Persónuupplýsingar. Þjóðaröryggi.

1. Málsatvik

Kærendur eru sænskir ríkisborgarar, Segerstedt-Wiberg (f. 1911), Nygren (f. 1948), Ehnebom (f. 1952), Frejd (f. 1948) og Schmid (f. 1939) sem er búsettur í Danmörku.

Kærendur störfuðu allir sem stjórnáðamaðmenn um árabíl nema Nygren sem var blaðamaður á Gautaborgarpóstinum og hefur birt þar fjölmargar greinar, m.a. um nasisma og sænsku öryggislögregluna sem vöktu mikla athygli almennings. Kærendur höfðu allir óskað eftir aðgangi að öllum skjölum með upplýsingum um þá í vörslu sænsku öryggislögreglunnar. Beiðni þeirra var synjað með þeim rökum að aðgangur gæti stefnt afbrotavörnum og þjóðaröryggi í hættu. Ákvarðanir yfirvalda og niðurstöður dómstóla studdust við ákvæði leyndarlaga frá 1980. Kærendum var síðar veittur aðgangur að hluta þeirra gagna sem þá vörðuðu.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærendur héldu því fram að varsla tiltekinna upplýsinga um þá í gögnum sænsku öryggislögreglunnar og synjun á aðgangi að þeim bryti í bága við friðhelgi þeirra til einkalífs og fjölskyldu samkvæmt 8. gr. sáttmálans, tjáningarfrelsi þeirra samkvæmt 10. gr., funda- og félagafrelsi þeirra samkvæmt 11. gr. og rétt þeirra til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns samkvæmt 13. gr.

Niðurstaða

Um 8. gr.: Að því er varðaði vörslu þeirra upplýsinga sem kærendur fengu aðgang að féllst dómstóllinn á að hún styddist við ákvæði laga um lögregluupplýsingar. Lögin heimiluðu öryggislögreglunni að skrá persónuupplýsingar um einstaklinga sem væru grunaðir um afbrot sem ógnuðu þjóðaröryggi eða um hryðjuverk. Einnig heimiluðu lögin skráningu í tengslum við öryggiskönnun eða þegar aðrar sérstakar aðstæður krefðust þess. Þótt öryggislögreglan hefði ákveðið svigrúm til að meta hvað teldust vera sérstakar aðstæður væri það ekki án takmarkana. Sænska stjórnarskráin legði til að mynda bann við skráningu upplýsinga um ríkisborgara landsins í opinberum skráum á grundvelli stjórnmalaskoðana viðkomandi einstaklinga og án samþykkis þeirra. Þessu til viðbótar væri í 5. gr. laga um lögregluupplýsingar lagt almennt bann við skráningu upplýsinga á grundvelli stjórnmalaskoðana einstaklinga. Dómstóllinn taldi samkvæmt þessu að afskipti stjórnvalda af einkalífi kærenda styddust við lög í skilningi 8. gr. sáttmálans.

Dómstóllinn taldi einnig að varsla þeirra upplýsinga sem um ræddi stefndi að lögmætu markmiði. Að því er varðaði kærandann Segerstedt-Wiberg væri ætlunin að koma í veg fyrir óspektir og glæpi, en hvað aðra kærendur varðaði væri markmiðið að vernda þjóðaröryggi.

Þótt dómstóllinn féllist á að starfsemi leyniþjónustu væri lögmæt í lýðræðisþjóðfélagi ítrekaði hann að sáttmálinn heimilaði aðeins slíka starfsemi væri það nauðsynlegt til að vernda lýðræðislegar stofnanir. Sem slík þyrfti hún að styðjast við fullnægjandi rök sem væru í samræmi við þau markmið sem stefnt væri að. Í tilvikum kærenda þyrftu hagsmunir Svíþjóðar af vernd þjóðaröryggis og baráttu gegn hryðjuverkum að vera í eðlilegu samræmi við alvarleika afskipta af einkalífi kærenda.

Í tilvikum kærandans Segerstedt-Wiberg taldi dómstóllinn enga ástæðu til að efast um að varsla upplýsinga í tengslum við sprengjuhótanir árið 1990 væri nægilega tengd því markmiði að koma í veg fyrir óspektir og glæpi. Hins vegar taldi dómstóllinn að áframhaldandi varsla upplýsinga um kærandann Nygren, um þátttöku hans á stjórnmalafundi í Varsjá árið 1967, og með tilliti til aldurs og eðlis

þeirra, styddist ekki við fullnægjandi og nægilega tengd rök hvað þjóðaröryggi varðaði. Að sama skapi væri varsla upplýsinga um kæranda Schmid, varðandi meinta hvatningu hans til ofbeldis í mótmælagöngu árið 1969, tæplega í samræmi við hagsmuni þjóðaröryggis Svíþjóðar. Áframhaldandi varsla slíkra upplýsinga væri því ekki studd fullnægjandi rökum. Samkvæmt þessu taldi dómstóllinn að áframhaldandi varsla upplýsinga um kærendurna Nygren og Schmid fælu í sér brot á friðhelgi einkalífs þeirra.

Meiri vafi var um upplýsingar varðandi kærendurna Ehnebom og Frejd er varðaði aðild þeirra að stjórn málaflókki. Sænska ríkið benti á að stjórn málaflokkurinn hvetti til ofbeldis og lögbrota til að koma af stað breytingum á ríkjandi stjórnarfyrrkomulagi. Dómstóllinn benti á að í stefnuskrá flokksins væru nokkur ákvæði sem skýrlega tóku fram að stefnt væri að yfirráðum einnar stéttar þjóðfélagsins umfram aðrar óháð ríkjandi lögum og reglum. Hins vegar væri ekki að finna í stefnuskránni ákvæði sem jafngilt gætu því að umsvifalaust og ótvírætt yrði gripið ofbeldis til þess eins að ná fram pólitískum markmiðum. Dómstóllinn tók fram að stefnuskrá væri ekki það eina sem gæfi til kynna markmið og fyrirætlanir stjórn málaflokks heldur þyrfti að bera hana saman við háttsemi leiðtoga flokksins og þá stefnu sem þeir stæðu fyrir. Með hliðsjón af því að ekkert benti til þess að athafnir flokksmanna ógnuðu þjóðaröryggi þótti ekki vera sýnt fram á nauðsyn þess að varðveita áfram upplýsingar um Ehnebom og Frejd.

Hvað varðaði synjun öryggislögreglunnar á því að veita kærendum ótakmarkaðan aðgang að upplýsingum sem þá vörðuð benti dómstóllinn á að slík synjun væri nauðsynleg í tilvikum þegar ríkið teldi réttilega að ótakmarkaður aðgangur gæti ógnað gagnsemi og tilgangi kerfisins. Bæði sænsk stjórnvöld og dómstólar hefðu komist að þeirri niðurstöðu að ótakmarkaður aðgangur myndi ógna tilgangi kerfisins. Dómstóllinn hafði enga ástæðu til að komast að annarri niðurstöðu. Að lokum taldi dómstóllinn að sænska ríkið hefði réttmæta ástæðu til þess að láta hagsmuni þjóðaröryggis og baráttuna gegn hryðjuverkum vega þyngra á metunum en hagsmuni kæranda af því að fá upplýsingar um öll gögn sem varðveitt væru um þau í skráum öryggislögreglunnar. Samkvæmt þessu taldi dómstóllinn að ekki hefði verið brotið í bága við 8. gr. sáttmálans.

Um 10. og 11. gr.: Dómstóllinn taldi að varsla upplýsinga í tengslum við stjórn málaaskoðanir, tengsl og athafnir einstaklinga sem álitid væri að brytu í bága við 2. mgr. 8. gr. sáttmálans gæti eðli málsins samkvæmt samrýmt þeim réttindum sem vernduð væru af 10. og 11. gr. hans. Í ljósi niðurstöðu dómstólsins varðandi 8. gr. sáttmálans taldi hann að einnig hefði verið brotið í bága við 10. og 11. gr. hans að því er varðaði alla kærendur að undanskildum Segerstedt-Wiberg.

Um 13. gr.: Þegar hugað væri að rétti kæranda til raunhæfs úrræðis til að leita réttar síns samkvæmt 13. gr. sáttmálans bæri að líta til þess að m.a. umboðsmaður sænska þingsins tæki við kvörtunum og bæri skylda til að kanna þær frekar til að ganga úr skugga um að stjórnvöld færu að lögum en þó væru niðurstöður hans ekki lagalega bindandi og því fullnægði úrræðið ekki þeim kröfum sem 13. gr. sáttmálans kvæði á um.

Að undanfögnu hefðu ýmsar breytingar verið gerðar til að bæta úrræði við þessar aðstæður, t.d. varðandi bótarétt. Einnig hefðu verið stofnaðar nefndir til að hafa eftirlit með vörslu persónuupplýsinga sem hefðu daglegt eftirlit með varðveislu öryggislögreglunnar á persónuupplýsingum og hvort unnið væri í samræmi við lög um lögregluupplýsingar. Þá væri enn fremur unnt að skjóta ákvörðun öryggislögreglunnar, um vörslu upplýsinga, til stjórnsýsludómstóla á tveimur stigum.

Dómstóllinn benti á að eftirlitsnefnd um vörslu persónuupplýsinga hefði hvorki vald til að kveða á um skjalaeyðingu né leiðréttingu á upplýsingum. Sérstök rannsóknarnefnd hefði verið stofnuð. Hún hefði þó ekki völd til að kveða á um eyðingu þeirra gagna sem varðveitt væru án lagastöðar en hún gæti sett fram kröfu um slíkt fyrir stjórnsýsludómstól. Dómstóllinn hafði hins vegar ekki fengið neinar upplýsingar um virkni rannsóknarnefndarinnar í raun. Að því leyti hafði ekki verið sýnt fram á að úrræðið gæti talist raunhæft. Kærundur höfðu heldur ekki beinan aðgang að lagalegu úrræði með tilliti til eyðingar upplýsinganna sem um ræddi. Að álit dómstólsins samræmdust slíkir annmarkar ekki kröfum 13. gr. sáttmálans auk þess sem ekki væri bætt úr skorti kæranda á raunhæfu úrræði til að leita réttar síns með möguleika á að geta krafist skaðabóta.

Dómstóllinn taldi framangreind úrræði, hvert um sig og í heild sinni, ekki fullnægja þeim kröfum sem gerðar væru til slíkra úrræða samkvæmt 13. gr. sáttmálans og því hefði verið brotið í bága við ákvæðið.

Samkvæmt 41. gr. voru kærendum dæmdar miskabætur, Segerstedt-Wiberg voru dæmdar 3.000 evrur, Nygren og Schmid voru dæmdar 7.000 evrur hvorum um sig og Ehnebom og Frejd voru dæmdar 5.000 evrur hvorum um sig. Sameiginlega voru öllum kærendum dæmdar 20.000 evrur vegna málskostnaðar.